

Adroddiad i'r: CYNGOR

Dyddiad y Cyfarfod: 5 Chwefror 2013

Aelod Arweiniol Cabinet: Y Cyngorydd Julian Thompson-Hill

Swyddog Arweiniol: Paul McGrady, Pennaeth Cyllid ac Asedau

Teitl: Cyllideb 2013/14

1 Beth yw testun yr adroddiad?

Mae'r adroddiad yn manylu'r gyllideb arfaethedig ar gyfer 2013/14.

2 Beth yw'r rheswm dros wneud yr adroddiad hwn?

Yn ôl y gyfraith, mae gofyn i'r Cyngor bennu cyllideb gytbwys y gellir ei chyflawni cyn dechrau pob blwyddyn ariannol a phennu lefel y Dreth Gyngor sy'n deillio, er mwyn caniatáu anfon biliau ar y trigolion.

3 Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Bod y Cyngor yn cymeradwyo'r gyllideb fel y dangosir yn yr atodiad.

3.2 Yn amodol ar yr ystyriaethau yn adran 4.22, bod y Cyngor yn cymeradwyo'r cynnydd perthnasol yn lefel y Dreth Gyngor ar gyfer 2013/14.

4 Manylion yr Adroddiad

4.1 Rhyddhaodd Llywodraeth Cymru y setliad terfynol ganol mis Rhagfyr. Roedd hwn yn dangos y grant y byddai pob Cyngor yn ei gael. Roedd grant Sir Ddinbych wedi cynyddu 1%. Mae hyn yn is na'r disgwyl oherwydd, ar y munud olaf, cyhoeddodd y gweinidog y byddai £10m yn cael ei dynnu oddi ar y setliad i lywodraeth leol. Roedd hyn yn golygu colli £300k o grant Sir Ddinbych.

4.2 Dangosodd y setliad terfynol bod toriad i'n harian cyfalaf. Mae'r arian wedi'i dorri 15% (cywerth â thua £900k) i £4.867m. Dyma golled sylweddol ar ben y toriad 27% a gawsom dros y ddwy flynedd flaenorol. Y cyllid cyfalaf cyffredinol yw'r hyn rydym yn dibynnu arno i wneud gwaith lechyd a Diogelwch, gwaith cynnal a chadw mawr ac ati – i bob pwrpas, y gwaith sy'n caniatáu i ni gynnal ein hadeiladau.

Rhagdybiaethau o ran y Gyllideb

4.3 Mae'r rhagolygon i gyllid cyhoeddus yn parhau i fod yn wael yn y tymor canolig. Mae'n debygol y bydd setliadau isel a sefyllfa ariannol anodd yn parhau y tu hwnt i gyfnod y cynllun tair blynedd presennol. Mae hyn yn golygu ei bod yn bwysig iawn i Aelodau ystyried cymryd golwg tymor canolig i hirdymor ar holl gynigion i arbed a pheidio â cheisio cael atebion hawdd sy'n rhoi ateb byrdymor.

4.4 Roedd y Cynllun Ariannol Tymor Canolig wedi rhagdybio'n wreiddiol y byddai cynnydd cost mewn nifer o feysydd. Mae bob amser yn anodd rhagweld newidiadau mewn chwyddiant yn gywir, ac mae'n rhaid i'r Cyngor bob amser fod yn ofalus gyda'i rhagdybiaethau.

Cynnydd mewn costau tanwydd ac ynni

- 4.5 15% oedd y rhagdybiaeth wreiddiol ar gyfer cynnydd mewn costau ynni, yn seiliedig ar brofiad blaenorol ynghyd â'r cynnydd a gyhoeddwyd ar gyfer cyflenwadau domestig yn yr hydref. Fodd bynnag, mae'r wybodaeth orau sydd gennym ar hyn o bryd yn awgrymu y bydd cost ein cytundebau ynni yn codi tua 5%. Fodd bynnag, llwyddwyd i leihau ein defnydd yn sylweddol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf hefyd, felly bydd yr effaith gyffredinol yn fach. Rhagdybir hefyd y bydd cynnydd yng nghyfradd y Dreth Garbon a delir.
- 4.6 O gofio natur anwadal iawn y farchnad ynni, bydd y Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn parhau i ragdybio y bydd codiadau uchel yn y blynyddoedd sydd i ddod, gan addasu hynny wedyn wrth i ni weithio trwy broses y gyllideb bob blwyddyn.

Cyflog a Statws Sengl

- 4.7 Mae'r gyllideb yn rhagdybio y bydd cynnydd mewn cyflog staff ar gyfer 2013/14. Mae hyn yn seiliedig ar y ffaith bod cyflogau wedi'u rhewi am 3 blynedd, ar chwyddiant o tua 2.7%, codiadau mewn cyfraniadau pensiwn a thoriadau mewn nifer o daliadau lles.
- 4.8 Mae'r hinsawdd economaidd wael a chyhoeddiad diweddar y Canghellor y dylid cyfyngu cynnydd mewn cyflogau sector cyhoeddus i 1% ar gyfartaledd, ynghyd â setliadau ariannol gwael i Gynghorau Lloegr, yn golygu bod cynnydd sylweddol mewn cyflogau yn llai tebygol. Mae cyflogau i Gynghorau yn cael eu trafod ar lefel DU. Mae hyn yn golygu y bydd Cynghorau Lloegr yn debygol o wthio am gynnydd isel iawn yng nghostau cyflog. Mae'r gyllideb yn rhagdybio y bydd cynnydd o ychydig dros 1% mewn cyflogau.
- 4.9 Ni fyddwn yn gwybod llawer mwy am gynigion ar gyfer cyflogau am sawl mis eto. Dylem felly gadw'r rhagdybiaeth hon o fewn y gyllideb. Os yw'r cynnydd ychydig dros 1%, byddai gennym yr arian i dalu amdano. Os yw'r cynnydd ychydig dan 1%, byddai'n creu arbediad a byddai dau ganlyniad i hynny – yn gyntaf, byddem yn cynhyrchu arian gan y byddai gennym lwfans cyllideb, ond dim gwariant ac yn ail, byddai'n ffurfio arbedion ychwanegol ar gyfer 2014/15. Mae hyn yr un fath â'r trefniadau a oedd gennym wrth fynd i mewn i 2012/13. Bydd unrhyw gyllideb cyflog sydd heb ei gwario ar gyfer y naill flwyddyn yn cynhyrchu tanwariant a bydd hwnnw wedyn yn cael ei drosglwyddo i'r gronfa buddsoddi strategol wrth gefn. Tybiwyd y bydd unrhyw gyllideb heb ei dyrannu yn cael ei dwyn ymlaen i flynyddoedd y dyfodol i liniaru ar bwysau yn y dyfodol.
- 4.10 Achosodd y cytundeb ar statws sengl ddau faich ariannol ar gyllideb y Cyngor. Y gyntaf oedd cynnydd untro mewn costau cyflog gan fod nifer o aelodau staff wedi eu symud i radd uwch. Yr ail oedd 'drifft cynyddrannol' y graddau hyn. Mae hyn yn golygu y bydd staff wedi'u penodi ar waelod y radd a thros amser yn symud i frig y radd. Rydym wedi sefydlu cyllideb i dalu am y 'drifft' hwn a bydd wedi ei ddyrannu'n llawn i'r gwasanaethau erbyn 2014/15. Ymhellach, mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn amddiffyn achos o gyflog cyfartal gan nifer o staff sy'n honni bod gwahaniaethu wedi digwydd dros gyfnod sylweddol. Pe byddai'r Cyngor yn aflwyddiannus wrth amddiffyn yr achos, byddai disgwyl iddo

daluo cyfran sylweddol o arian i'r hawlwy. Mae arian wedi'i roi o'r neilltu yn arbennig ar gyfer hyn.

- 4.11 Mae'r Cyngor hefyd yn trafod gyda'r Undebau Llafur ar hyn o bryd i ddiddymu'r lwfans defnyddwyr car hanfodol oddi ar y staff. Mae cyllideb 2013/14 yn tybio y ceir cytundeb ar hyn ac y daw i rym yn ystod y flwyddyn gan arbed £200k yn y flwyddyn gydag arbedion pellach yn 2014/15.

Pwysau Chwyddiannol Pellach

- 4.12 Rhagdybir y bydd cynnydd canrannol bach mewn ardrethi busnes ar adeiladau'r cyngor a chostau yswiriant, a chynnydd chwyddiannol yng nghostau cytundeb PFI y Cyngor. Cyfanswm y rhain yw £160k.
- 4.13 Rhagdybir y bydd gwasanaethau yn amsugno unrhyw bwysau chwyddiannol eraill oni bai bod y rheiny wedi cael eu codi'n benodol wrth herio gwasanaethau.

Amddiffyn ysgolion

- 4.14 Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl y bydd ysgolion yn cael eu hamddiffyn rhag yr arbedion. Mae'n rhaid i'r Cyngor roi i ysgolion swm sy'n cyfateb i 1% dros y setliad y derbyniodd Llywodraeth Cymru. I Sir Ddinbych, mae hynny'n golygu y bydd ysgolion yn derbyn cynnydd cyllidebol o tua £1,237k (2.08%). O hyn, mae'n rhaid iddynt amsugno unrhyw gynnydd yng nghostau staffio – statws sengl, dyfarniadau cyflog, ayyb. Bu'n rhaid i'r cyngor hefyd amddiffyn ysgolion llynedd pan dderbyniodd yr ysgolion tua £1.2m. Mae'n debygol y bydd yr arfer o amddiffyn fel hyn yn parhau yn 2014/15.

Amddiffyn Gwasanaethau Cymdeithasol

- 4.15 Yn ogystal ag amddiffyn ysgolion, disgwylir bod y Cyngor yn amddiffyn ac yn codi cyllidebau Gofal Cymdeithasol 2.08% (£958k) i'r flwyddyn hon yn unig. O hyn, mae'n rhaid i'r gwasanaeth amsugno codiadau cyflog, codiadau yn ffioedd cartrefi gofal ac unrhyw bwysau pellach.
- 4.16 Dangosodd cyfrifiad 2011 bod cryn dipyn llai o bobl dros 85 oed na'r hyn yr oedd y Cyngor yn derbyn arian ar eu cyfer. Mae hyn yn debygol o arwain at gwtogi cyllid y Cyngor yn sylweddol ar gyfer 2014/15. Mae trafodaethau ar y gweill gyda Llywodraeth Cymru, ond am y tro, mae'r adrannau Gwasanaethau Cymdeithasol yn rhagdybio y bydd y cyllid ychwanegol ar gael am un flwyddyn yn unig ac y bydd yn cael ei golli yn 2014/15.
- 4.17 Roedd Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion a Gwasanaethau Cymdeithasol Plant wedi bwriadu gwneud arbedion ar gyfer 2013/14 oherwydd na chafodd yr amddiffyniad ei gyhoeddi'n ffurfiol hyd fis Rhagfyr. Felly, bydd disgwyl i'r gwasanaethau barhau i wneud arbedion effeithlonrwydd, ond bydd yr arbedion hyn wedyn yn cael eu buddsoddi nôl i'r gwasanaeth.
- 4.18 Mae amddiffyn Gofal Cymdeithasol ac Addysg yn rhoi straen ychwanegol ar wasanaethau eraill yn y Cyngor oherwydd bod yn rhaid iddynt ganfod arbedion pellach i wneud iawn am hyn. Ar gyfer 2013/14 mae tua £102m (56%) o'n cyllideb wedi'i gylch ffensio a'i amddiffyn.

Cynllun Cymorth y Dreth Gyngor

4.19 Yn ôl agenda diwygio lles Llywodraeth y DU, mae Budd-dal y Dreth Gyngor wedi'i ddileu gyda system o 'Gymorth y Dreth Gyngor' yn ei le. Yn Lloegr, mae hyn wedi golygu trosglwyddo swm o arian i Gynghorau sydd oddeutu 10% yn llai na'r lefel a ddarparwyd yn y gorffennol. Yng Nghymru, mae'r mater wedi'i ddatganoli i Lywodraeth Cymru sydd wedi penderfynu y dylid rhoi cynllun cenedlaethol ar waith. Fel yr hysbyswyd aelodau o'r blaen, roedd y cynllun hwn hefyd yn wreiddiol yn cynnig trosglwyddo 10% yn llai o arian i Gynghorau Cymru. Aed ati i ddatblygu'r gyllideb yn unol â hynny. Cymeradwyodd y Cyngor Gynllun Cymorth y Dreth Gyngor newydd ar 8 Ionawr, ac ar 15 Ionawr, cytunodd y Cabinet y dylid argymell y gyllideb i'r Cyngor.

4.20 Ddeuddydd yn ddiweddarach, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei bod am newid y rheoliadau parthed Cynllun Cymorth y Dreth Gyngor. Cyflwynwyd hyn i aelodau mewn cyfarfod brys o'r Cyngor ar 31 Ionawr. Yn ôl y newid hwn, mae'r Cyngor wedi derbyn oddeutu £840k o arian ychwanegol tuag at y cynllun. Rhagdybiwyd cyn hynny y byddai hwn yn cael ei filio i drigolion ac y byddai elfen o fewn y Dreth Gyngor na fyddai modd ei chasglu.

4.21 Mae'n rhaid i'r Cyngor osod y 'Sail' ar gyfer y Dreth Gyngor erbyn Rhagfyr bob blwyddyn. Dyma nifer yr aelwydydd sy'n gymwys i dalu'r Dreth Gyngor. Roedd y sail hon yn ystyried effaith tebygol Cynllun Cymorth y Dreth Gyngor. Gan y bydd y gyfradd gasglu nawr yn uwch na'r hyn a ddisgwyliwyd yn wreiddiol, bydd hyn yn golygu y bydd y Cyngor yn casglu mwy o Dreth Gyngor na'r hyn a rhagdybiwyd wrth osod y gyllideb. Gan fod y newid hwn wedi digwydd yn hwyr iawn yn ystod y broses o bennu'r gyllideb a chan bod dyfodol Cynllun Cymorth y Dreth Gyngor yn ansicr, argymhellir na wneir unrhyw newid i'r gyfradd gasglu a rhagdybiaethau Sail y Dreth Gyngor.

4.22 Bydd hyn yn arwain at ffawdelw ar gyfer y flwyddyn hon. Ar hyn o bryd, mae'n anodd rhagweld yr union swm, ond bydd yn £300k o leiaf. Felly, fe all Aelodau ystyried sut y byddent am ddyrannu hyn. Dyma opsiynau posibl:

- Gostwng y Dreth Gyngor ymhellach
- Dyranid i'r Gronfa Fuddsoddi Strategol Wrth Gefn i gefnogi'r Cynllun Corfforaethol
- Cronfa i'w defnyddio i ddarparu cyngor a chefnogaeth i drigolion i'w helpu gyda'r newidiadau cyfredol i'r system les nail ai drwy adnoddau mewnol neu mewn partneriaeth gydag asiantaethau allanol fel Canolfannau Cynghori. Byddai hyn yn digwydd trwy ddatblygu cymorth rheoli ariannol a chyllidebu yn hytrach na chynghor ar fudd-daliadau.

Pe byddai'r opsiynau hyn yn cael eu hystyried, rhaniad posibl fyddai:

Eitem	Opsiwn A £k	Opsiwn B £k	Opsiwn C £k
Gostwng Cynnydd y Dreth Gyngor i 1.8% (noder y byddai hyn yn gost reolaidd)	0	80	80
Buddsoddiad Strategol (unwaith ac am	300	220	160

byth)			
Cymorth Diwygio Lles (cyfateb i 2 swydd am flwyddyn)	0	0	60
CYFANSWM	300	300	300

Opsiwn A – Dyrannu'r holl gronfeydd i fuddsoddiad strategol

Opsiwn B – Caniatáu gostwng y Dreth Gyngor ychydig i gydnabod y ffaith bod y cyllid hwn wedi ei roddi ar gyfer cymorth y Dreth Gyngor

Opsiwn C – Caniatáu rhoi cymorth pellach i'r sawl sy'n cael eu heffeithio gan y newidiadau i'r Budd-dal Tai.

Gweithdai Cyllideb

4.23 Cynhaliwyd dwy rownd o weithdai cyllideb yn Nhachwedd a Rhagfyr gyda gwahoddiad i'r holl aelodau. Ystyriwyd tri maes - arbedion, blaenoriaethau ar gyfer buddsoddi a lefelau posibl y Dreth Gyngor.

Arbedion

4.24 Mae gwasanaethau wedi cynnig arbedion sydd ychydig dan £3.1m (dangosir yn Atodiad 1). Archwiliodd yr aelodau'r cynigion hyn yn fanwl wrth Herio'r Gwasanaethau ac fe'u cyflwynwyd mewn gweithdai cyllideb ym mis Tachwedd. Penderfynwyd bod modd cyflawni'r holl arbedion hyn, ac ni fu gwrthwynebiad gan aelodau i unrhyw gynigion.

Blaenoriaethau

4.25 Ym mis Medi, bu i aelodau gymeradwyo'r Cynllun Corfforaethol ynghyd â chyfres o brosiectau. Yn y gweithdai cyllideb, gofynnwyd i aelodau wedyn ystyried sut i ddyrannu cyllid blaenoriaethau i'r prosiectau hyn. Dangosir y dyraniad arfaethedig isod:

Blaenoriaeth	£k	Pwrpas
Moderneiddio Addysg	200	Buddsoddiad Cyfalaf
Priffyrdd	100	Buddsoddiad Cyfalaf
Economi	160	I'w gadarnhau
Moderneiddio	140	I'w gadarnhau
Gofal Cymdeithasol	400	Buddsoddiad Cyfalaf

4.26 Bydd y symiau hyn yn cael eu dyrannu i brosiectau o'r Cynllun Corfforaethol ac ar gefn achosion busnes llawn.

Y Dreth Gyngor

4.27 Rhoddodd aelodau hefyd amcan o'r math o gynnydd oedd arnynt eisiau'i weld yn y Dreth Gyngor. Roedd Aelodau wedi ystyried nifer o opsiynau fel y dangosir isod. Roedd y rhagdybiaeth wreiddiol er dibenion cynllunio ariannol am gynnydd o 2.75%. Roedd yr ymateb cyffredinol o'r grwpiau yn dynodi eu bod am weld y Dreth Gyngor ar neu islaw'r gyfradd chwyddiant ar gyfer y tymor canolig, ac y dylai'r lefel fod rhwng 2% a 2.5% ar gyfer 2013/14, ac os yn bosibl ar waelod yr amrediad hwn.

Cynnydd %	Incwm £000k
0	0

1	400
2	800
2.75	1,100
3	1,200
4	1,600

4.28 Roedd y rhagdybiaeth gyllideb wreiddiol wedi bod am gynnydd o 2.75%. Fodd bynnag, roedd arbedion uwch na'r disgwyl yn dilyn ail-drafod cytundebau wedi galluogi'r Cyngor i ostwng hyn i 2.5%. Roedd ardoll y Gwasanaeth Tân wedi'i chadarnhau i fod yn £70k islaw'r lefel a gynlluniwyd ac mae rhagamcan is ar gyfer codiadau cyflog yn lleihau'r pwysau o £130k. Gyda'i gilydd, mae'r rhain yn arbed swm sydd gywerth â 0.5% o'r Dreth Gyngor gan olygu bod codiad o 2.0% yn bosibl.

4.29 Y rhagdybiaeth sylfaenol ar gyfer y dyfodol yw y bydd y Dreth Gyngor yn codi oddeutu 2% bob blwyddyn.

5 Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?
Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y cyngor a chyflawni'r strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni yn sylfaen i weithgareddau ymhob maes, gan gynnwys y blaenoriaethau corfforaethol.

6 Beth fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?
Mae Atodiad 1 yn dangos arbedion y cytunwyd arnynt. Roedd hefyd nifer o grantiau wedi'u trosglwyddo i'r setliad a dangosir y rhain yn Atodiad 2. Mae Atodiad 3 yn dangos cyllideb lawn y Cyngor a goblygiadau'r cynigion yn yr adroddiad hwn. Mae'r gyllideb net wedi codi o £177.4m yn 2012/13 i £190.7m yn 2013/14. Mae hyn yn bennaf oherwydd trosglwyddiad Budd-dal y Dreth Gyngor (£8.4m) o Lywodraeth y DU a'r trosglwyddiadau grant o £3m o Lywodraeth Cymru.

7 Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o Effaith ar Gydraddoldeb a gynhaliwyd ar y penderfyniad?
Mae gwasanaethau unigol yn gyfrifol am gynnal aseidiadau effaith ar eu cynigion ar gyfer arbedion a geir o fewn y gyllideb. Mae Atodiad 4 yn crynhoi'r aseidiadau.

8 Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda Phwyllgorau Craffu ac eraill?
Cafwyd her gwasanaeth gyda phob pennaeth gwasanaeth ac roedd pob her yn cynnwys cynrychiolwyr y pwyllgor craffu a'r Cabinet. Cynhaliwyd gweithdai ar y Cynllun Corfforaethol a'r Gyllideb gydag aelodau ym Medi, Tachwedd a Rhagfyr.

9 Datganiad y Prif Swyddog Cyllid
Bydd 2013/14 yn flwyddyn heriol arall i gyllid y Cyngor. Mae'n debygol y bydd setliadau cymharol isel yn parhau yn y tymor canolig ac mae'n rhaid i'r Cyngor gadw hyn mewn cof wrth bennu'r gyllideb hon.

Mae'r gyllideb fel y caiff ei chynnig yn un realistig ac yn un y gellir ei chyflawni. Mae'n cyflawni arbedion digonol i sicrhau sefyllfa gytbwys, i amddiffyn

gwasanaethau rheng flaen rhag gostyngiadau mawr ac i ganiatáu buddsoddi £1m ym mlaenoriaethau'r Cyngor.

Cyflawnir hyn gyda chynnydd mwyaf o 2.0% yn y Dreth Gyngor sy'n cymharu gyda chwyddiant cyffredinol sydd oddeutu 2.7%.

9 Beth yw'r risgiau, ac a oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Os na chytunir ar y gyllideb o fewn yr amserlen berthnasol, yna bydd y Cyngor yn torri'r gyfraith.

Dyma'r cyfnod ariannol mwyaf heriol y mae'r cyngor wedi'i wynebu, a bydd methu â chyflawni'r strategaeth gyllideb y cytunwyd arni yn rhoi mwy o bwysau ar y gwasanaethau yn y flwyddyn ariannol hon a hefyd i'r dyfodol. Bydd monitro a rheoli'r gyllideb yn effeithiol ac adrodd yn gynnar am unrhyw amrywiadau yn sicrhau bod modd cyflawni'r strategaeth ariannol.

10 Pŵer i Wneud y Penderfyniad

Mae gofyn i awdurdodau, dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, drefnu bod eu materion ariannol yn cael eu gweinyddu'n briodol.